

اینک از «سهروردی تا سپهری» | سروش دباغ

منبع: سایت دین‌آنلاین، روز سه‌شنبه، مورخ: ۱۴۰۰/۴/۲۲

«از سهروردی تا سپهری»، پس از مکتوبات یاد شده در می‌رسد و متضمن جستارهای ده گانه تطبیقی میان زیست-جهان سپهری و برخی از سالکان سنتی و سالکان مدرن است. «عهد ما با لب شیرین دهنان بست خدا». از بخت بلندم، بیش از ده سال است که در حوزه سپهری‌پژوهی و عرفان‌پژوهی مشغول به درس و مشق و کار و بارم. در این راستا، هم درس‌گفتارهایی درباره بایزید بسطامی و ابوالحسن خرقانی، «منطق الطیر» عطار نیشابوری، «گلستان» و «بوستان» سعدی شیرازی، «مثنوی» و «فیه ما فیه» مولوی بلخی، «مقالات» شمس تبریزی و دیوان حافظ شیرازی برگزار کرده، هم آثار پنج‌گانه «در سپهری سپهری»، «فلسفه لاجوردی»، «حریم علف‌های قربت»، «آبی دریای بیکران» و «نبض خیس صبح» را نگاشته‌ام.

«از سهروردی تا سپهری»، پس از مکتوبات یاد شده در می‌رسد و متضمن جستارهای ده گانه تطبیقی میان زیست-جهان سپهری و برخی از سالکان سنتی و سالکان مدرن است. طی سالیان گذشته، جهت تعیین مراد از آنچه تحت عنوان سلوک مدرن در روزگار کنونی تعبیر می‌کنم، مفاهیمی چند را وام کرده و به کار بسته‌ام؛ از جمله: سالک مدرن، متافیزیک نحیف، تنهایی معنوی، کورمرگی، مرگ هراسی، ایمان آرزومندانه، ایمان شکاکانه، ایمان از سر طمأنینه، الیناسیون دینی و طنز الاهیاتی. در اثر پیش رو، به قدر وسع کوشیده‌ام جهت ایضاح بیشتر حدود و ثغور سلوک مدرن به روایت خویش، دوگانه‌های سالک مدرن/سالک سنتی و تنهایی معنوی/تنهایی تلخ را بکار بندم و بسط دهم. به تعبیر منطقیون، «تعرف الاشياء باضدادها»؛ پدیده‌ها را به واسطه امور متضاد، بهتر می‌توان شناخت. در مکتوبات پیشین، کوشیده‌ام به قدر وسع، به سراغ سهراب روم و مضامین و مقولاتی چون خدا، هیچستان، باد، باران، مرگ، غم، تنهایی، عشق، غفلت، غرب، زن، زمان ... را بر رسم و به تفصیل روایت کنم. در ادامه این سفر دل انگیز، کند و کاوی تطبیقی در پیش گرفته‌ام. در جستارهای ده گانه پیش رو، به سر وقت پنج سالک سنتی ساکن جهان رازآلود رفته و از ربط و نسبت و اشتراکات و افتراقات مؤلفه‌های زیست-جهان آن‌ها با نظام معنوی سپهری سراغ گرفته‌ام: سهروردی، عطار، سعدی، مولوی و حافظ. در ادامه، پنج سالک مدرن را انتخاب و اختیار کرده و به تطبیق مؤلفه‌های اگزستانسیل آثارشان و نظام سلوکی سپهری، همت گمارده‌ام: یونگ، هایدگر، فروغ، شاملو و اکهارت تله. پای نهادن در این سفر درازآهنگ اگزستانسیل تاریخی طی یکسال گذشته، برابم سخت مغتنم، زیر و زبر کننده، روح‌نواز و بصیرت‌زا بوده است.

تمام جستارهای ده گانه فوق، صورت ویراسته سخنرانی‌هایی است که طی پنج سال گذشته در شهرهای مختلف ایراد شده. «مفاهمه و منازعه دیروزیان و امروزیان؛ مقایسه زیست-جهان سهروردی و سهراب»، در میانه برگزاری درس‌گفتار درازدامن «قصه‌های شیخ اشراق» در «بنیاد سهرودی» القاء شده. «از کوه قاف تا پشت هیچستان»، متضمن مقایسه تطبیقی عطار و سپهری است؛ سخنرانی‌ای که پس از اتمام درس‌گفتار «شرح منطق الطیر»، در شهر برلین ایراد شد. «از شاهد سعدی تا دچار سپهری» و «پلک درشت بشارت: بازخوانی تطبیقی نگرش عرفانی مولوی و نگاه اگزستانسیل سپهری»، صورت منقح دو سخنرانی است که در منچستر و بیرمینگام برگزار شد. «از سایه آن سرو روان تا نگاه تبسم گیاه»، نیز ناظر به مقایسه انگاره‌های معنوی حافظ و سپهری است و صورت ویراسته سخنرانی‌ای که در دانشگاه کلگری القاء شد.

پس از سالکان سنتی، نوبت به سالکان مدرن می‌رسد. دو جستار «آن خنیاگر غمگین و آن کمیاب‌ترین نارون روی زمین» و «فروغ و سهراب؛ فاصله‌هایی که غرق ابهامند»، متکفل بحث تطبیقی میان زیست-جهان شاملو فروغ و سپهری‌اند و صورت ویراسته دو سخنرانی که سه سال پیش در انگلستان و کانادا ایراد شد. «یونگ و سپهری؛ و روحی که در جهت تازه اشیاء جاریست»، و «چیدن ریحان از درخت دازاین: تقابل‌ها و تفاوت‌های هایدگر و سپهری»، رد پای آراء یونگ و هایدگر، دو سالک مدرن غیر ایرانی را در اشعار و مکتوبات سپهری، «هشت کتاب»، «طاق آبی» و «هنوز در سفرم» بر می‌رسد و بر می‌کشد و برجسته می‌کند. «آب در یک قدمی است: زندگی در اینجا و اکنون به روایت سپهری و اکهارت توله»، صورت ویراسته سخنرانی‌ای است که پنج سال قبل در شهر ونکوور ایراد شد.

پس از جستارهای ده گانه فوق، بخش ضمایم در می‌رسد. حسن ختام این سفر اگزستانسیل، «پشت حوصله نورها: مروری بر گفتمان‌های عرفانی و روشنفکری دینی در شعر مدرن ایران» و «اندوه فلسفی، اندوه عرفانی»، دو مصاحبه اخیر با نگارنده است. به سبب تناسب مضامین مصاحبه‌ها با محتوای فصول، در انتهای کتاب گنجانده شده‌اند.

فصول ده گانه کتاب، پیش‌تر در سایت «دین آنلاین» منتشر شده؛ مصاحبه «پشت حوصله نورها» در فصلنامه «وزن دنیا» و «اندوه فلسفی، اندوه عرفانی» در سایت «دین آنلاین» انتشار یافته‌اند. اگر نبود همت و لطف و پیگیری مجذانه و صادقانه هادی طباطبایی، سروش علوی، مریم هراتیان و صالح یحیی پورعزیز، این مجموعه بسامان نمی‌شد و در آستانه انتشار قرار نمی‌گرفت. از این بابت، صمیمانه قدردان زحمات بی‌شائبه این دوستان هستم. همچنین ممنونم از مدیر فرهنگ دوست نشر «سهرودی»، سپهر زارع برای نشر این اثر.

خرسندم که «از سهروردی تا سپهری»، بیست و چهارمین فرزند معنوی‌ام، پس از «غربت و غرابت اسپینوزا» که بهار امسال سربرآورد، در تابستان ۱۴۰۰، آخرین سال سده شمسی کنونی متولد می‌شود و پیش روی مخاطبان و علاقه‌مندان قرار می‌گیرد. امیدوارم خواننده این اثر، از لابلاهای سطور و نجوای‌های نگارنده با سالکان سنتی و سالکان مدرن در درازنای تاریخ، زیر و زبر شدن‌ها، قبض و بسط‌های اگزیستانسیل و روند و آینده‌های آونگ آسایش را رصد کنند و دریابند و در پی شنیدن «آواز حقیقت»، «به خلوت ابعاد زندگی» سفر کنند و «همنورد افق‌های دور» گردند و «ریه را از ابدیت پر و خالی» کنند و «حضور هیچ ملایم» را بچشند و مزه مزه کنند.